

Õiguskantsler

Ando Kiviberg
Riigikogu Kantselei
riigikogu@riigikogu.ee

Teie nr

Meie 26.10.2026 nr 18-1/262510/2608952

Arvamus riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Austatud põhiseaduskomisjoni esimees

Täname Teid võimaluse eest esitada arvamus [riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse](#) (RSVS) muutmise seaduse eelnõu kohta. Meil ei ole eelnõu kohta märkuseid, kuid palume selle eelnõu menetluse raames kaaluda ka RSVS § 48 muutmist.

Nimelt teostab RSVS § 48 lõike 1 kohaselt julgeolekukontrolli üldjuhul Kaitsepolitseiamet (KAPO). Sama paragrahvi lõikes 3 on loetletud isikud, kelle suhtes erandina teostab julgeolekukontrolli Välisluureamet. Loetelu puhul on eelkõige arvesse võetud põhimõtet tagada julgeolekukontrolli teostavate isikute sõltumatus (ja seeläbi saavutada julgeolekukontrolli läbiviimisel suurem legitiimsus ja tagada tõhusam riigisaladuse kaitse) isikust, kelle suhtes julgeolekukontrolli läbi viiakse (vt algse seaduse eelnõu 1054 SE I [seletuskirja](#) p 4).

Riigikogu on ka hiljem julgeolekukontrolli teostamise regulatsiooni muutes pidanud silmas just eelpool nimetatud sõltumatuse tagamist. Näiteks lisati 2023. aastal RSVS § 48 lõike 3 punkti 4 Siseministeeriumi teenistujad, kes KAPO tegevust suunavad või koordineerivad. Seadusemuudatust põhjendati muu hulgas nii: „Julgeolekukontrolli suurema legitiimsuse ning riigisaladuse kaitse tagamiseks tuleb vältida olukorda, kus julgeolekuasutuse tegevust kontrolliva (järelevalve, auditeerimine) või koordineeriva isiku suhtes teostab julgeolekukontrolli seesama julgeolekuasutus. Muudatusega saavutatakse julgeolekukontrolli läbiviimisel suurem legitiimsus ning tagatakse paremini riigisaladuse kaitse“ (vt [eelnõu 754 SE](#), muudatusettepanekud II lugemiseks, § 1 punkt 70).

[Õiguskantsleri seaduse](#) (ÕKS) § 1 lõike 9 alusel kontrollivad Õiguskantsleri Kantselei nõunikud nii omal algatusel kui ka laekuvate avalduste põhjal regulaarselt kõigi jälitus- ja julgeolekuasutuste, sh KAPO tegevust. Seejuures ainsa asutusena hõlmab KAPO üle teostatav järelevalve nii kriminaalmenetluse raames teostatavat jälitustegevust kui ka isikuandmete kogumist julgeolekuasutuste seaduse alusel. Seega on kontroll KAPO tegevuse üle võrreldes teiste asutustega intensiivsem nii mahult kui ka regulaarsuselt.

ÕKS § 1 lõike 9 alusel kontrolli teostavatel nõunikel on möödapääsmatu omada juurdepääsu kuni täiesti salajasel tasemel riigisaladusele. Seega peavad nad läbima julgeolekukontrolli, mida kehtiva seaduse kohaselt teostab Kaitsepolitseiamet.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Leiame, et õiguskantsleri nõunike suhtes, kelle ülesandeks on teha KAPO üle pidevat järelevalvet, peaks julgeolekukontrolli teostama Välisluureamet.

Kuigi õiguskantsleri nõunikud kontrollivad ÕKS § 1 lõike 9 alusel ka Välisluureameti tegevust, ei ole järelevalve intensiivsus ja seega ka oht julgeolekukontrolli teostaja sõltumatusele sama. Välisluureametit kontrollitakse võrreldes KAPO-ga harvem ja oluliselt väiksemas mahus. See puudutab vaid väga väikest osa (eelkõige seda, mis jääb Eesti Vabariigi territooriumile) Välisluureameti tegevusest. Erinevalt KAPO-st ei menetle Välisluureamet kuritegusid ega teosta jälitustoiminguid, samuti ei kogu Välisluureamet teavet erinevate kuritegude, korruptsiooni jms tõkestamise eesmärgil.

Kehtiva seaduse järgi teostab KAPO kriminaalmenetluse (sh jälitustoimingute ja erinevate sunnivahendite kohaldamise) pädevusega asutusena julgeolekukontrolli väga olulist ja tundlikku osa tema tegevusest kontrollivate õiguskantsleri nõunike suhtes. Meie hinnangul on sellega ohustatud nii julgeolekukontrolli teostaja kui ka õiguskantsleri nõunike sõltumatus. Põhimõtteliselt samadel kaalutlustel (sõltumatuse tagamiseks) ei tee KAPO julgeolekukontrolli prokuröride (RSVS § 48 lg 3 p 5) ega Siseministeeriumi ametnike (RSVS § 48 lg 3 p 4) suhtes.

Teeme ettepaneku täiendada RSVS § 48 lõiget 3 ning sätestada, et Välisluureamet teostab julgeolekukontrolli nende õiguskantsleri nõunike suhtes, kes teostavad õiguskantsleri seaduse § 1 lõike 9 alusel järelevalvet Kaitsepolitseiameti tegevuse üle.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Marju Uljas 6938447
marju.uljas@oiguskantsler.ee